

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29.01.2015, sp. zn. 6 To 106/2014, ECLI:CZ:VSOL:2015:6.TO.106.2014.1

Číslo: 40/2016

Právní věta: Jednání pachatele spočívající v násilné souloži vykonané na dítěti mladším patnácti let vykazuje znaky zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Zvláště přitěžující okolnost obsažená v § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, která záleží ve spáchání činu uvedeného v § 185 odst. 1 tr. zákoníku „na dítěti“, se v takovém případě neuplatní. Skutečnost, že trestný čin byl spáchán „na dítěti mladším patnácti let“, je totiž dostatečně vyjádřena použitím ustanovení § 185 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, které je speciální vůči ustanovení § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

Soud: Vrchní soud v Olomouci

Datum rozhodnutí: 29.01.2015

Spisová značka: 6 To 106/2014

Číslo rozhodnutí: 40

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dítě, Dítě mladší patnácti let, Znásilnění

Předpisy: § 185 odst. 1 tr. zákoníku
§ 185 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku
§ 185 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vrchní soud v Olomouci k odvolání obžalovaného M. F. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 16. 10. 2014, sp. zn. 28 T 7/2014, rozhodl tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obžalovaného uznal vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a nově mu uložil trest a rozhodl o náhradě škody.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 16. 10. 2014, č. j. 28 T 7/2014-394, byl obžalovaný M. F. uznán vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, kterého se měl dopustit tak, že dne 7. 8. 2013 v době okolo 3:00 hod. v P. přistoupil na chodbě domu k nezletilé LILII*), která stála u otevřeného okna, uchopil ji zezadu kolem trupu, dlaní jí přikryl ústa a pohrozil jí zbitím, když nebude potichu, vyvlekl ji z domu

směrem ke kolejišti železniční stanice ČD, a. s., P., a poté do křovinatého porostu za trafostanicí, jenž je situován v blízkosti podjezdu na ulici K., zde ji opakovaně uhodil dlaní do tváře, svlékl ji, roztáhl jí nohy, které jí držel, a vykonal na ní pohlavní styk, ač mu byl znám věk nezletilé, v důsledku čehož došlo u nezletilé k rozvoji poruchy přizpůsobení s přítomností fobické symptomatiky, sníženého sebehodnocení, úzkostných snů a rozvoji drobných poruch chování.

2. Za to byl odsouzen podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání šesti roků nepodmíněně, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

3. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl obžalovaný zavázán povinností nahradit poškozeným VZP ČR, Regionální pobočce O., pobočce pro Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj, O., škodu ve výši 2 548 Kč, LILII, trvale bytem P., škodu ve výši 1 000 Kč.

II. Odvolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku si ve lhůtě vymezené v ustanovení § 248 odst. 1 tr. ř. podal odvolání obžalovaný M. F.

5. V opravném prostředku obžalovaného M. F., který byl zaměřen jak do výroku o vině, tak i do výroku o trestu, bylo napadenému rozsudku vytýkáno, že trpí nejasností a neúplností skutkových zjištění, když se současně nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí. Podle podaného opravného prostředku soud prvního stupně při rozhodování o vině obžalovaného opřel výrok o vině zejména o výpověď poškozené nezletilé LILIE, když ostatní svědci se k věci samé mohli vyjádřit pouze okrajově, případně uváděli to, co se dozvěděli od poškozené. Soud prvního stupně při hodnocení provedených důkazů pominul, že všechny osoby, které byly přítomny v bytě rodičů poškozené LILIE, požívaly v inkriminovanou dobu alkoholické nápoje a tato skutečnost mohla nepochybně jednotlivé svědecké výpovědi značně ovlivnit. Kromě tvrzení poškozené žádné jiné přímé důkazy, které by usvědčovaly obžalovaného z jednání, popsaneho ve skutkové větě napadeného rozsudku, neexistují. Ze strany nalézacího soudu bylo rovněž opomenuto i to, že obžalovaný od počátku trestního řízení svoji vinu rozhodně popírá, přičemž doposud žil v podstatě bezúhonným životem a nikdy v minulosti se nedopustil trestné činnosti takového charakteru, pro kterou je nyní trestně stíhán. Ze závěrů znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, který byl vypracován na osobu obžalovaného, vyplývá, že jmenovaný netrpěl v inkriminované době žádnou duševní chorobou ani sexuální poruchou a ve vztahu k poškozené u něj nebyly zjištěny v minulosti a ani v současnosti vztahy bližšího sexuálně charakterizovaného stavu. I přes uvedené skutečnosti však soud prvního stupně pouze na základě tvrzení dvanáctileté dívky, jejíž intelektové schopnosti jsou ve středním pásmu lehké mentální retardace, která byla navíc v inkriminované době v podnapilém stavu, uznal obžalovaného vinným ze spáchání zločinu znásilnění. Závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie, ve kterých se znalci vyjadřují k věrohodnosti poškozené nezletilé, je nutno považovat za minimálně sporné. Pokud závěry o vině obžalovaného jsou podloženy pouze výpovědí poškozené a podpůrně pak závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie, který byl vypracován na její osobu, pak je nutno považovat za zcela důvodný požadavek na vypracování revizního znaleckého posudku, který by se opět vyjádřil k otázce věrohodnosti poškozené.

6. I když z lékařské zprávy vyplývá, že poškozená měla mít krátce před tím, než byla lékařsky vyšetřena, pohlavní styk, tato samotná skutečnost ještě neprokazuje, s kým poškozená tento pohlavní styk měla. Tuto skutečnost blíže neobjasňují ani závěry znaleckého posudku z odvětví kriminalistiky, obor genetiky, když navíc rodina poškozené zcela nepochopitelně další důkazy zřejmě zmařila tím, že vyprala oblečení, které měla poškozená v inkriminované době oblečené. Rovněž závěry nalézacího

soudu, že obžalovaný byl velmi dobře obeznámen s věkem poškozené, nemají oporu ve výsledcích provedeného dokazování. I když obžalovaný často navštěvoval rodinu poškozené, nikdy nevěnoval jejímu věku větší pozornost a nikdy se o její reálný věk nezajímal.

7. Za nesprávný je nutno považovat rovněž i výrok o trestu, když jeho výši je nutno považovat s ohledem na všechny skutečnosti, které byly uvedeny výše, za nepřiměřený. V petitu podaného opravného prostředku je pak navrhováno, aby odvolací soud napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 16. 10. 2014, č. j. 28 T 7/2014-394, zrušil v celém rozsahu a věc vrátil soudu prvního stupně, případně aby sám ve věci rozhodl tak, že obžalovaného zproští obžaloby v celém rozsahu.

8. Vrchní soud v Olomouci, jakožto soud odvolací, konstatuje, že opravný prostředek byl podán osobou k jeho podání oprávněnou [§ 246 odst. 1 písm. b) tr. ř.], a to ve lhůtě specifikované v ustanovení § 248 odst. 1 tr. ř. Po přezkoumání obsahu podaného opravného prostředku je možno konstatovat, že splňuje veškeré náležitosti obsahu odvolání, vyžadovaného § 249 odst. 1 tr. ř., ve znění zákona č. 265/2001 Sb.

9. Odvolací soud z podnětu opravného prostředku přezkoumal podle hledisek, která jsou specifikována v ustanovení § 254 odst. 1, 3 tr. ř., zákonnost a odůvodněnost těch výroků napadeného rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, a to z hlediska vytýkaných vad. K vadám, které nebyly odvoláním vytýkány, přihlížel odvolací soud pouze tehdy, pokud měly vliv na správnost výroků, proti nimž bylo odvolání podáno. S ohledem na to, co již bylo konstatováno výše stran opravného prostředku, který byl zaměřen do výroku o vině, nebyla přezkumná činnost odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 254 odst. 3 tr. ř. fakticky nikterak omezena. Podle výše citovaného ustanovení trestního řádu platí, že je-li podáno odvolání proti výroku o vině, musí odvolací soud přezkoumat v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, bez ohledu na to, zda bylo proti těmto výrokům podáno odvolání.

III.

Důvodnost odvolání

10. Po přezkoumání obsahu napadeného rozsudku, jakož i řízení, které předcházelo jeho vydání, odvolací soud konstatuje, že nebyly zjištěny podstatné vady řízení, které rozsudku předcházelo, a které by byly důvodem pro postup podle § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. V rámci své přezkumné povinnosti nezjistil odvolací soud ani žádné další vady, které by odůvodňovaly postup podle § 258 odst. 1 písm. b), c), e) a f) tr. ř.

11. Naproti tomu však odvolací soud zjistil v rámci své přezkumné povinnosti, že ze strany soudu prvního stupně došlo k porušení ustanovení trestního zákona, když tento soud posoudil jednání obžalovaného nejen podle § 185 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, ale i podle § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Uvedené pochybení soudu prvního stupně zakládá důvod pro postup podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. Vzhledem k tomu, že byly splněny veškeré zákonné podmínky, které jsou specifikovány v ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř., odvolacímu soudu nebránila žádná zákonná překážka v tom, aby pochybení nalézacího soudu odstranil v rámci odvolacího řízení.

12. Skutková zjištění učiněná nalézacím soudem má odvolací soud za správná, vzešlá z dokazování provedeného v souladu s trestním řádem a mající oporu ve výsledcích provedeného dokazování. Odvolací soud nemůže akceptovat odvolací námitku obžalovaného v tom smyslu, že napadený rozsudek trpí nejasností a neúplností skutkových zjištění a že se soud prvního stupně nevypořádal se všemi okolnostmi, které byly významné pro jeho rozhodnutí. Nalézací soud dostal rovněž požadavků, které jsou zakotveny v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., a dokazování provedl v rozsahu, který je nezbytný pro jeho rozhodnutí tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné

pochybnosti.

13. Provedené důkazy pak byly nalézacím soudem hodnoceny v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř. Přitom bylo z jeho strany dbáno na to, aby byly hodnoceny jak důkazy svědčící ve prospěch obžalovaného, tak i v jeho neprospěch. Samotné odvolání obžalovaného a výtky v něm obsažené, které směřují vůči správnosti skutkových závěrů učiněných soudem prvního stupně, je nutno v daném případě hodnotit jako polemiku s hodnocením důkazů soudem prvního stupně. V této souvislosti považuje odvolací soud za nutné zdůraznit, že hodnocení důkazů je právem a povinností nalézacího soudu, a s ohledem na současnou právní úpravu může odvolací soud do hodnotícího procesu nalézacího soudu zasahovat pouze v omezených případech, a to tehdy, pokud by nalézací soud hodnotil důkazy, které nebyly provedeny v rámci hlavního líčení, nebo pokud by nehodnotil provedené důkazy, eventuálně pokud by hodnocení provedených důkazů bylo v diametrálním rozporu s pravidly formální logiky. Jestliže však soud prvního stupně, jak tomu bylo v konkrétně projednávaném případě, při hodnocení provedených důkazů postupoval shora naznačeným způsobem, je takové hodnocení důkazů jeho doménou a odvolací soud není oprávněn do něj jakýmkoliv způsobem zasahovat (§ 263 odst. 7 věta poslední tr. ř.). Skutková zjištění učiněná nalézacím soudem tedy považuje odvolací soud za úplná, když jim nelze vytýkat jakékoliv nedostatky. Soudu prvního stupně je sice nutno vytknout, že odůvodnění napadeného rozsudku je v mnoha směrech stručné, nicméně i přesto lze z odůvodnění napadeného rozsudku zjistit, jakým způsobem soud prvního stupně hodnotil provedené důkazy a zejména jak se vypořádal s obhajobou obžalovaného. Z uvedeného důvodu se odvolací soud s odůvodněním napadeného rozsudku identifikuje, a vzal proto za základ svého dalšího rozhodování bezchybná skutková zjištění soudu prvního stupně.

14. Pokud jde o právní kvalifikaci jednání obžalovaného, pak soud prvního stupně jednání popsané ve skutkové větě výroku napadeného rozsudku posoudil jako zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Uvedené jednání obžalovaného, jehož popis je obsažen ve skutkové větě výroku napadeného rozsudku a má oporu ve výsledcích provedeného dokazování, je nutno podřadit pod zákonný znak základní skutkové podstaty zločinu znásilnění „jiného násilím“. Za násilí ve smyslu ustanovení § 185 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku se podle konstantní soudní judikatury a praxe považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby. Této definici zákonného znaku („jiného násilím“) odpovídá jednání obžalovaného, které spočívalo v uchopení nezletilé poškozené kolem trupu, její vyvlečení z domu, opakované uhození dlaní do tváře, její povalení na zem a následné bránění poškozené v pohybu. Pod zákonný znak „pohrůžka násilím“ je nutno podřadit jak pohrůžku bezprostředního násilí, tak i pohrůžku násilím, které má být vykonáno nikoli ihned, ale teprve v bližší budoucnosti. Přitom je nutné, aby šlo o takovou pohrůžku, z níž by bylo patrné, že násilí bude použito, nepodrobí-li se napadená osoba vůli útočnicka. Při aplikaci uvedeného zákonného znaku na tento konkrétní případ bylo nutno mít na zřeteli celkovou situaci, za které byla vyhrůžka pronesena, osobu poškozené i dobu, ve které byla pronesena. Jako příklad takového jednání obžalovaného lze uvést tu fázi jeho jednání, popisovanou poškozenou v její výpovědi, kdy měl obžalovaný požadovat po poškozené, aby mlčela (v počáteční fázi jednání obžalovaného se poškozená snažila volat o pomoc), přičemž tento inkriminovaný výrok obžalovaného byl doprovázen údery dlaní do obličeje poškozené.

15. V konkrétně projednávaném případě byl jednáním obžalovaného rovněž naplněn i další zákonný znak základní skutkové podstaty zločinu znásilnění, a to „donucení jiného k pohlavnímu styku“, kterým se rozumí překonání vážně míněného odporu. Na vážně míněný odpor ze strany nezletilé vůči jednání obžalovaného lze usuzovat již vzhledem k tomu, že se pokusila v reakci na jeho jednání volat o pomoc. Intenzitu odporu poškozené vůči jednání obžalovaného bylo nutno v daném případě posuzovat především s ohledem na výrazný věkový rozdíl mezi ní a obžalovaným a rovněž i s ohledem na jeho zcela zřejmou fyzickou převahu. Uvedené skutečnosti, spolu s odůvodněným strachem poškozené z obžalovaného, jí zcela určitě bránily projevit větší míru odporu, neboť by činily

takovýto odpor z jejího pohledu zjevně zcela beznadějným. V této souvislosti považuje odvolací soud za nutné připomenout, že k podstatné části jednání obžalovaného vůči poškozené došlo v pozdních nočních hodinách na poměrně odlehlém místě, kde byla možnost, že by se poškozená mohla účinně dovolat pomoci, zcela minimální. Vzhledem k tomu, že pohlavní styk byl v daném případě spáchán souloží, bylo na místě, aby bylo jednání obžalovaného posouzeno i podle odst. 2 písm. a) výše citovaného ustanovení trestního zákoníku. Pojem dítěte mladšího patnácti let je třeba vykládat v souladu s interpretačním pravidlem uvedeným v ustanovení § 139 tr. zákoníku, z čehož vyplývá, že ochrana přiznaná tímto ustanovením trvá do dne předcházejícího patnáctým narozeninám. Vzhledem k tomu, že poškozené bylo v době spáchání trestného činu jedenáct let, byly pro aplikaci citované kvalifikované skutkové podstaty zločinu znásilnění splněny veškeré zákonné podmínky. Z hlediska zavinění k uvedenému zákonnému znaku kvalifikované skutkové podstaty ve smyslu ustanovení § 17 písm. b) tr. zákoníku postačí nedbalost, neboť není třeba, aby pachatel znal věk takového dítěte. Postačí, že pachatel se zřetelem na okolnosti a svoje osobní poměry o uvedené okolnosti vědět měl a mohl. I kdyby bylo v daných souvislostech odhlédnuto od tvrzení poškozené, že obžalovanému sdělila při jedné z jeho návštěv svůj skutečný věk, musel obžalovaný zejména s ohledem na stupeň fyzické vyspělosti poškozené, kterou dokumentují výše zmíněné fotografie těla poškozené, způsob jejího slovního vyjadřování (viz protokol o výslechu poškozené) i její chování, které znalci označili za dětské, o okolnostech, které se týkají věku poškozené, vědět, a to i s ohledem na svoje osobní poměry (viz znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie, vypracovaný na osobu obžalovaného). Na druhé straně však musel odvolací soud uznat za relevantní námitku intervenující státní zástupkyně, která vytýkala napadenému rozsudku, že nalézací soud současně aplikoval na jednání obžalovaného jak § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku (spáchání činu uvedeného v odstavci 1 § 185 na dítěti), tak i ustanovení § 185 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku (spáchání činu uvedeného v § 185 odst. 1 tr. zákoníku na dítěti mladším patnácti let). Takovýto postup by bylo nutno podle intervenující státní zástupkyně považovat za dvojí přičítání téže skutečnosti k tíži pachatele, což je v rozporu se zásadami platného trestního práva. Jak již bylo naznačeno výše, odvolací soud se s podstatou uvedené námitkou ztotožnil. V této souvislosti je třeba uvést, že k okolnosti, že předmětem trestného činu se stala nezletilá osoba, nalézací soud ve svém důsledku přihlédl dvakrát, poprvé podle ustanovení § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, podruhé podle ustanovení § 185 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Takovýto postup však není správný, poněvadž nezohledňuje vzájemný vztah speciality mezi znakem „dítě“ a „dítě mladší patnácti let“. Uvedené pochybení nalézacího soudu pak bylo po zrušení napadeného rozsudku napraveno postupem podle § 259 odst. 3 tr. ř. tím, že právní kvalifikace zločinem znásilnění podle § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku byla vypuštěna.

16. V dalším se odvolací soud zabýval úvahami rozhodnými pro ukládání trestu, který bylo nezbytné obžalovanému nově uložit v důsledku zrušení výroku o vině, a po důkladném rozboru všech kritérií, která jsou zakotvena v ustanovení § 39 odst. 1 tr. zákoníku, obžalovanému uložil trest ve výměře šesti let. S ohledem na výši uloženého trestu bylo důvodné zařazení obžalovaného pro jeho výkon do věznice s ostrahou podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku.

17. O náhradě škody rozhodl odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně; dokazováním byla prokázána příčinná souvislost mezi jednáním obžalovaného a vzniklou škodou a poškození, kteří jsou uvedeni ve výroku o náhradě škody, se se svým nárokem připojili řádně a včas.

*) Byl použit pseudonym ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb.